

**VLÁDA
BLAŽENOSTI**

ARUNDHATI ROY

Nositelka Bookerovej ceny za román *Boh malickosti*

VLÁDA
BLAŽENOSTI

VLÁDA BLAŽENOSTI

ARUNDHATI ROY

Z angličtiny preložila
DARINA ZAICOVÁ

slovart

Copyright © Arundhati Roy 2017
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2019
Translation © Darina Zaicová 2019
Jacket design by Two Associates
Cover photographs by Mayank Austen Soofi
Author photograph by Mayank Austen Soofi

ISBN 978-80-556-2738-0

Táto kniha vyšla vďaka láskavej podpore Fondu na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

Táto kniha je fikcia. Názvy, postavy, miesta a udalosti sa zrodili
buď v autorkinej predstavivosti, alebo s nimi v texte pracuje voľne.
Akákoľvek podobnosť so skutočnými osobami, živými či mŕtvymi,
udalosťami a miestami je čisto náhodná. S dátumami volieb,
vrážd a potôp sa v knihe taktiež pracuje voľne.

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať
ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými,
ani mechanickými, ani vo forme fotokópií, nahrávok, prostredníctvom
súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne,
bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Všetkým neutěšitelným

O všetkom rozhoduje srdce...

NÁZIM HIKMET

V tej magickej hodine, keď slnko zapadne a svetlo sa ešte celkom nerozplynie, z korún banyánov na starom cintoríne vyletia krdle kaloňov a plachtia mestom ako mračno dymu. Len čo odletia netopiere, začnú sa domov vracat' vrany. No blížiacie sa hlasné krákanie nezaplní ticho po vymiznutých vrabcoch a vykynožených starých supoch bielochrbtých, starých strážcov mŕtvych. Supy sa otrávilí diklofenakom. Ten kravský aspirín na uvoľnenie svalstva, tlmenie bolesti a podporu dojivosti dobytky pôsobí – pôsobil – na vtáky ako nervový plyn. Každá mŕtva chemicky uvoľnená krava či byvol sa stali otráveným lákadlom pre supy. A keď sa dobytok zmenil na výkonnejšie mliekarenské stroje a ľudia v meste jedli viac zmrzlíny, karameliek, orieškovo-čokoládových keksíkov, čokoládových lupienkov a pili viac mangových mliečnych nápojov, supom čoraz väčšmi ovisali krky, akoby ich zmáhala únava a nedokázali udržať hore hlavy. Zo zobákov im viseli striebristé slinové briadky a jeden po druhom padali mŕtve zo stromov.

Málokto si všimol odchod tých priateľských starých vtákov, všetci sa tešili na niečo iné.

KAM ODLIETAJÚ ZOMRIEŤ STARÉ VTÁKY?

Zila na cintoríne ako strom. Na úsvite vyprevádzala dobytok na pašu a doma sa zvitavala s netopiermi. A za súmraku naopak. Medzitým sa zhovárala s duchmi supov, ktorí sa jej beleli na vrchných konároch koruny. Jemné zovretie vtáčích pazúrov ju pichalo ako fantómová bolesť v amputovanej končatine. Domyslela si, že ich až tak veľmi nezarmútilo, keď sa museli odporúčať a odísť z tohto príbehu.

Niekoľko mesiacov po tom, čo sa tam nastahovala, musela znášať príležitostné detské krutosti tak ako stromy – nepohnuť. Neobrátila sa a nepozrela, ktorý fagan do nej hodil kameň, nenatiahla krk, aby dovidela na urážky vyryté do svojej kôry. Keď jej ľudia nadávali – do klaunov bez cirkusu a kráľovien bez paláca –, nechala bolesť, aby sa rozplynula medzi konármi ako vetrik a rany si neliečila hojivým balzamom, ale ševelením listov.

Ľudia v okolí uznali, že je načas nechať ju na pokoji, až keď sa s ňou spriatelil slepý imám Zijáuddín, ktorý kedysi viedol bohoslužby vo fatéhpurskej mešite, a začal ju navštevovať.

Kedysi dávno jej Muž hovoriaci po anglicky povedal, že jej meno napísané odzadu (po anglicky) sa číta Madžnu. Vravel, že v anglickej verzii príbehu o Laile a Madžnuovi sa Madžnu volá Romeo a Laila Júlia. To ju nadchlo. „Chceš povedať, že som z ich príbehu urobila mišmaš, *khičri*?“ spýtala sa. „Čo sa stane, keď vyjde najavo, že Laila je v skutočnosti Madžnu a Romeo Júlia?“ No keď sa stretli druhý raz, Muž hovoriaci po anglicky jej vysvetlil, že sa pomýlil. Jej meno prečítané odzadu znie Mudžňa, nie je to teda meno a ani to nič neznamená. Na to mu odvetila: „To nič. Ja som každým z nich – som Romeo aj Júlia, Laila aj Madžnu. A aj Mudžňa, prečo nie? Kto povedal, že sa volám Aňdžum, ja som Aňdžuman. Som *mahfil*, celý regiment ľudí. Všetci, a zároveň nikto, všetko a nič. Chceš pozvať ešte niekoho? Všetci sú vítaní.“

Muž hovoriaci po anglicky poznamenal, že odpovedala veľmi bistro. Povedal, že jemu by také niečo ani len nenapadlo. Namietla: „Veď ako by ti niečo také mohlo prísť na um pri tvojej chabej znalosti urdčiny? Čo si o sebe myslíš? Že angličtina z teba zaraz urobí mudrca?“

Muž sa rozosmial. Aj ona sa zasmiala. Spolu vyfajčili cigaretu s filtrom. Muž sa pošťazoval, že Navy Cut sú príliš krátke a aj prihrubé – škoda peňazí, ktoré za ne človek vysolí. Namietla, že ona im vždy dá prednosť pred Four Square a až príliš silnými Red & White, skôr pre chlapov.

Dnes si už nepamätá, ako sa ten muž volal. Možno jeho meno vôbec nevedela. Muž hovoriaci po anglicky sa už dávno kamsi vyparil. Ona žila na cintoríne za štátnou nemocnicou. Spoločnosť jej robila železná skriňa, v ktorej si uchovávala hudbu – poškriabané platne a magnetofónové pásky –, staré harmónium, šaty, šperky, zbierky básní z otcovej knižnice, albumy s fotografiami a niekoľko novinových výstrižkov, ktoré prežili požiar v Chvábgáhu. Čiernu šnúрку s kľúčom od skrine a so strieborným zubným špáradlom si zavesila okolo krku. Spávala

na ošúchanom perzskom koberci, ráno ho vždy zrolovala a na noc si ho znovu rozprestrela medzi dvoma hrobmi (a zabávala sa na tom, že nikdy ani dve noci za sebou medzi tými istými). Fajčila jednu od druhej. Výlučne cigarety Navy Cut.

Jedného rána, keď imámovi predčítala z novín, sa jej starec, ktorý navidomoči vôbec nepočúval, spýtal naoko žoviálnym tónom: „Je pravda, že dokonca aj hinduistov medzi vami nespajú, ale pochovávajú?“

Vycítila hádku a vyhýbavo mu odpovedala otázkou: „Či je to pravda? A čo je vlastne pravda?“

Imám sa nedal zmiast a bez rozmyšľania zamumlal: „Sač khudá hai. Khudá hí sač hai.“ Pravda je Boh. Boh je pravda. Rovnaké múdre výroky zdobili aj zadky pomaľovaných nákladíakov hrkotajúcich po diaľniciach. Potom však prižmúril slepé zelené oči a ľstivo zašepkal: „Povedz mi, keď zomriete, kam vás pochovávajú? Kto vás umyje? Kto odrieka modlitby?“

Aňdžum dlho mlčala. Potom sa k nemu naklonila a celkom inak ako strom mu pošepala: „Imám sáhíb, na čo myslíš, keď ľudia opisujú farby – červenú, modrú, oranžovú... –, keď hovoria o oblohe za súmraku alebo o východe mesiaca počas rama-dánu?“

Po tom, čo sa navzájom hlboko a takmer smrteľne dourážali, sedeli mlčky bok po boku na neznámom hrobe zaliatom slnkom a v duši krvácali. Ticho nakoniec prerušila Aňdžum.

„Povedz mi,“ oslovila ho, „na rozdiel odo mňa si predsa imám sáhíb. Kam odlietajú zomrieť staré vtáky? Padnú na nás z neba ako kamene? Potkýname sa o nich na ulici? Nemyslíš si, že Vševidiaci a Všemocný, ktorý nás poslal na tento svet, urobil aj náležité opatrenia, ako nás z neho odviešť?“

V ten deň sa imáмова návšteva skončila o niečo skôr ako zvyčajne. Aňdžum za ním hľadela, keď odchádzal, badkal medzi hrobmi a slepeckou palicou vrážal do prázdnych fliaš od bozy a použitých striekačiek, ktoré sa povalovali na zemi. Ne-

pokúšala sa ho zastaviť. Vedela, že sa vráti. Na prvý pohľad rozpoznala osamelosť – bez ohľadu na to, ako sa maskovala. Cítila, že istým zvláštnym spôsobom on potrebuje jej tieň a ona zase ten jeho, ako dve dotýčnice. Zo skúsenosti vedela, že tá potreba je ako skladisko, v ktorom sa nájde dosť miesta aj na krutosť.

A hoci jej odchod z Chvábgáhu sa vôbec nedal nazvať priateľský, uvedomovala si, že sny a tajomstvá toho starého havlí môže vyzradiť aj niekto iný.

CHVÁBGÁH

Narodila sa ako štvrté z piatich detí; svetlo sveta uzrela za chladnej januárovej noci pri svite lampy (počas výpadku prúdu) v Šáhdžahánábáde – dillíjskom ohradenom meste. Áhlám Bádží, babica, ktorá jej pomohla na svet a do matkiných rúk ju vložila zabalenú v dvoch šatkách, povedala: „Je to chlapec.“ Za daných okolností sa jej omyl zdal celkom pochopiteľný.

V prvom mesiaci tehotenstva sa Džáhánará Bégam s manželom rozhodli, že ak sa im narodí chlapec, pomenujú ho Áftáb. Pred ním už mali tri dievčatá. Na Áftába čakali celých šesť rokov. Tá noc, keď sa narodil, bola najšťastnejšou nocou v živote Džáhánáry Bégam.

Na druhý deň ráno, len čo vyšlo slnko a vzduch v izbe sa príjemne oteplil, matka vyzliekla malého Áftábka. Spokojne, nenáhlivo mu blažene skúmala telíčko – oči, nos, hlavu, krk, podpazušia, prsty, palce. A vtedy mu pod chlapčenským pohlavím objavila skryté drobučké, ešte nevyformované, no skrz-naskrz dievčenské partie.

Je možné, aby matke nahnalo strach vlastné dieťa? Džáhánará Bégam sa vydesila. Najprv pocítila, ako sa jej scvrkáva srdce a kosti sa rozpadávajú na popol. Potom sa pozrela ešte raz, aby sa uistila, že sa nepomýlila. Vzápätí sa od toho, čo porodila, odťahla, črevá sa jej sťahovali od krčv a po stehnách jej stekal cícerok vlastného výkalu. Neskôr sa rozhodla, že zabije seba aj to malé. Zdvihla dieťa a kým padala dolu úzkou priepaťou medzi tým, čo poznala, a tým, o čom nemala ani potuchy, priťahla si Áftábka bližšie k sebe. Len čo padla do temnoty, všetko, čo s istotou poznala – každá jednotlivosť od najmenšej po najväčšiu –, tam dolu v hĺbinách prestávalo dávať zmysel. Lebo v urdčine, v jedinou jazyku, ktorý ovládala, bolo všetko, nielen živé bytosti, jednoducho *všetko* – koberce, šaty, knihy, perá, hudobné nástroje – nejakého rodu, a to buď mužského, alebo ženského. Buď to bol muž, alebo žena. Všetko okrem jej dieťaťa. Samozrejme, vedela, že na označenie takých ako ono existuje slovo: *hidžrá*. Vlastne dve slová: *hidžrá* a *kinnar*. Lenže dve slová ešte netvorila jazyk...

Dá sa azda žiť mimo jazyka? Pravdaže, túto otázku si nepoložila slovom, ani sa ju nijako zrozumiteľne nespýtala. Vzišla z nej ako bezhlasé, počiatkové vytie.

Potom sa upokojila a rozhodla, že o svojom zistení zatiaľ nikomu nepovie. Dokonca ani manželovi. A tak si ľahla vedľa synčeka a odpočívala – rovnako ako kresťanský Boh po stvorení neba a zeme. Lenže kým kresťanský Boh oddychoval po tom, čo stvorenému svetu dal zmysel, ona oddychovala, keď to, čo stvorila, jej načisto rozhádzalo celý zrozumiteľný svet.

Napokon, nie je to ozajstná vagína, upokojovala sa v duchu. Štrbinka nie je priechodná (skúšala to). Je to len niečo navyše, detská záležitosť. Možno sa to zrastie či zahojí, alebo to časom zmizne. Každý deň sa bude modliť vo všetkých mešitách, ktoré pozná, poprosí Všemohúceho, aby sa nad ňou zmiloval. A on sa

zmiľuje. Vedela to. A možno sa už nad ňou zľutoval spôsobom, ktorý ešte celkom nepochopila.

Len čo sa cítila dosť silná, aby vyšla z domu, vzala malého Áftábka do dargáhu Hazrata Sarmada Šahída na krátku desaťminútovú prechádzku. Vtedy ešte nepoznala príbeh o súfiovskom svätcovi Hazratovi Sarmadovi a netušila, prečo sa jej kroky tak rôzne uberajú k jeho svätyni. Možno ju k sebe privolaľ. Alebo ju priťahovali tí zvláštni ľudia, ktorí sa tam povalovali po zemi, keď prechádzala okolo cestou na Mína bazár. Predtým by jej nestáli ani za letmý pohľad, iba keby jej prešli priamo pred nosom. Odrazu sa jej však zdalo, že sú to tie najdôležitejšie osoby v jej živote.

Nie všetci návštevníci dargáhu poznali príbeh o Hazratovi Sarmadovi Šahídovi. Niektorí počuli len útržky, iní o ňom nepočuli vôbec a niektorí si vymysleli vlastné rozprávania. No väčšina vedela, že to bol židovsko-arménsky obchodník a do Dillí prišiel z Perzie za svojou životnou láskou. Len málo ľudí však vedelo, že jeho životnou láskou bol Abhaj Čánd, mladý Ind, ktorého stretol v provincii Sindh. Veľa ľudí vedelo, že Hazrat Sarmad Šahíd sa vzdal židovstva a prestúpil na islám. Iba po niektorí však vedeli, že duchovné hľadanie ho napokon doviedlo k tomu, že sa vzdal aj ortodoxného islamu. Väčšina vedela, že skôr ako ho verejne popravili, žil na uliciach Šáhdžahánábádu ako nahý fakír. Len zopár ľudí vedelo, že ho nepopravili pre jeho urážlivú nahotu, ale pre odpadlivosť. Vtedajší cisár Aurangzéb si ho povolal na dvor a prikázal mu, aby dokázal, že je pravoverný muslim, a odrecitoval vyznanie viery: *Lá iláha illálláh, muhammadan rasúlu-lláh* – niet božstva okrem Boha a Muhammad je Posol Boží. Fakír stál nahý na kráľovskom dvore v Červenej pevnosti pred sudcovskou radou kádiov a maulánov. Oblaky plávajúce na oblohe odrazu zastali, vtáky zmeraveli v letku, vzduch v paláci zhustol a stuhol, keď Hazrat Sarmad začal odriekať vyznanie viery. No len čo otvoril ústa, hneď ich aj zatvoril. Vyslovil len prvé dve slová *lá iláha*. Niet božstva. Trval

na tom, že nemôže pokračovať, kým neskončí svoju duchovnú púť a nebude môcť Alláhovi dať celé svoje srdce. Dovtedy, povedal, je odriekanie vyznania viery len výsmechom modlitby, nič iné. Aurangzéb za súhlasu kádiov nariadil, aby ho popravili.

Bolo by chybou myslieť si, že tí, ktorí prichádzali vzdať úctu Hazratovi Sarmadovi Šahídovi bez toho, aby poznali jeho minulosť, boli nevzdelaní a príliš sa nezaujímal o fakty či históriu. V dargáhu sa Sarmadov vzdorovitý duch, pôsobivý, citeľný a pravdivejší než všetky zbierky historických faktov, zjavoval všetkým, ktorí si prišli po jeho požehnanie. Velebil (hoci to nikdy verejne nehlásal) duchovnú cnosť nad sviatosti, jednoduchosť nad hojnosť a ešte aj zoči-voči smrti nehasnúcu, oduševnenú lásku. Svätcov duch dovoľoval všetkým, ktorí za ním prišli, aby s jeho príbehom naložili podľa svojich potrieb.

Keď Džáhánará Bégam začala chodiť do dargáhu pravidelne, počula (a neskôr prerozprávala), ako Hazrata Sarmada stáli na schodoch Piatkovej mešity pred skutočnou záplavou ľudí, ktorí ho mali radi a prišli sa s ním rozlúčiť. Ako jeho ústa recitovali básne o láske aj po tom, čo mu hlavu oddelili od tela, a Hazrat Sarmad svoju hovoriacu hlavu zdvihol, celkom mimovoľne, akoby dnešný motorkár siahol po prilbe, vyšiel po schodoch Piatkovej mešity a potom rovnako bezprostredne vystúpil rovno do neba. A preto, povedala Džáhánará Bégam (svojim poslucháčom), má jeho malý dargáh – ako kliešť prilepený k spodku východného schodiska Piatkovej mešity – všade tam, kade stekala svätcova krv, až sa rozliala do mláky, červenú dlážku, steny, ba aj strop. A hoci odvtedy uplynulo viac ako tristo rokov, povedala, jeho krv sa nezmyla. Nech by svätyňa natreli akoukoľvek farbou, zdôrazňovala, časom by sa sama od seba znova sfarbila načerveno.

Keď Džáhánará Bégam po prvý raz prešla okolo davu ľudí – popri predavačoch vonných olejčiekov a talizmanov, strážcoch topánok pútnikov, mrzákoch, žobrákoch, bezdomovcoch, ko-

zách vykrmovaných na Sviatok obetovania a popri hlúčiku po-starších eunuchov, ktorí sa usídlili na nádvorí mešity pod prístreškom z celtoviny – a vstúpila do malej červenej hrobky, upokojila sa. Hluk z ulice zoslabol a zdal sa jej veľmi vzdialený. Sadla si do kúta so spiacim dieťaťom v lone, pozorovala ľudí, muslimov, ako aj hinduistov, ako prichádzajú osamote či vo dvojiciach a na mrežu okolo hrobky priväzujú červené šnúrk, červené privesky či papierové lístočky a prosia svätca o požehnanie. A až keď si všimla bledého starca s vysušenou, priesvitnou pokožkou a s chumáčovitou svetivou bradou, ako sa pohojdáva dopredu a dozadu a ticho plače, ako pre nešťastnú lásku, až vtedy sa rozplakala aj ona. *Toto je môj syn Áftáb*, pošepla Hazratovi Sarmadovi. *Priniesla som ti ho. Postaraj sa oňho. Nauč ma ľúbiť ho.*

A Hazrat Sarmad Šahíd ju vypočul.

TAJOMSTVO DŽÁHÁNÁRY BÉGAM bolo niekoľko rokov spočiatku Áftábovho života bezpečne ukryté. Chlapca si držala nablízku, urputne ho chránila a čakala, až sa mu zahoja dievčenské partie. Dokonca ani po narodení mladšieho syna Sákiba nedovolila, aby sa Áftáb od nej príliš vzdaloval. Na ženu, ktorá na syna čakala tak dlho a tak úzkostlivo, jej správanie nikomu nepripadalo čudné.

Ako päťročný začal Áftábko chodiť do urdsko-hindskej chlapčenskej madrasy v Čúrivalí galí (Uličke predavačov náramkov). Po roku už vedel po arabsky odrieť väčšiu časť Koránu, hoci nikto netušil, čomu všetkému z neho aj porozumel – podobne ako aj iné deti. Učil sa lepšie než priemerní žiaci, no už od útleho veku sa ukazovalo, že je neskutočne hudobne nadaný. Mal sladký, úprimný hlas a melódiu vedel zachytiť na prvé počutie. Jeho rodičia sa rozhodli, že ho pošlú k Ustádovi Hamíidovi Chánovi, vynikajúcemu mladému hudobníkovi, ktorý vo svojom stiesnenom bytíku vo štvrti Čándní mahal učil deti